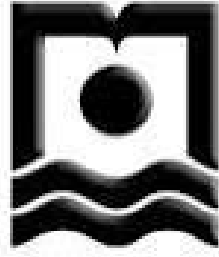

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

دانشگاه هرمزگان
دانشکده علوم انسانی

گروه جغرافیا

پایان نامه برای دریافت درجهی کارشناسی ارشد طبیعت گردی (اکوتوریسم)

عنوان :

**بررسی علل عدم توسعهی گردشگری صیادی در جزیره قشم با استفاده از رویکرد تحلیل شبکه‌ای
(مطالعه‌ی موردی: روستای سلخ)**

استاد راهنما :

دکتر حنا محمدی کنگرانی

استادان مشاور:

مهندس دیبا غنچه‌پور

مهندس لیلا عبدلی

نگارش:

سینا بهروزی خورگو

شهریور ۱۳۹۳

چکیده:

باتوجه به عدم توسعه‌ی گردشگری صیادی در روستای سلخ و با عنایت به وجود قابلیت‌های این روستا از نظر توسعه‌ی گردشگری صیادی، لزوم بررسی این مسأله محور این تحقیق قرار گرفت. به نظر می‌رسد که وجود نقص در شبکه‌های ارتباطی میان ذینفعان صیادی اعم از مردمی و دولتی، یکی از عوامل مهم و مؤثر در عدم توسعه‌ی گردشگری صیادی در روستای سلخ باشد. لذا پژوهش حاضر با هدف تحلیل شبکه‌های ارتباطی میان ذینفعان صیادی اعم از مردمی و دولتی در روستای سلخ به منظور بررسی علل عدم توسعه‌ی گردشگری صیادی در این روستا انجام شد. براین اساس، داده‌های مورد نیاز از طریق پرسشنامه از افراد و ادارات ذینفع صیادی جمع‌آوری شد و سپس با استفاده از نرم افزار Visone شاخص‌های مرکزیت درجه درونی، مرکزیت بینابینی، مرکزیت بردار ویژه، جایگاه و گروه‌بندی بر اساس هم‌ارزی ساختاری ترسیم شده و مورد تحلیل قرار گرفتند. نتایج این پژوهش نشان داد که در شبکه ارتباطی میان ذینفعان صیادی، اعم از مردمی و دولتی نقصی وجود ندارد و علت عدم توسعه‌ی گردشگری صیادی، عدم شناخت صیادان و ادارات مرتبط با فعالیت صیادی در روستای سلخ از گردشگری صیادی و نیز به دلیل مشکلات اقتصادی صیادان می‌باشد که حدود ۶۷٪ از آنان تمایلی به ادامه فعالیت صیادی به دلیل وضعیت بد اقتصادی آن ندارند و این درگیر بودن صیادان با مشکلات اقتصادی نیز از دیگر دلایل عدم توسعه‌ی گردشگری صیادی در این روستا است. برای توسعه‌ی گردشگری صیادی در روستای سلخ باید فعالیت‌های صیادان و ادارات مرتبط با بخش صیادی را در این جهت هماهنگ کرد و با ایجاد آگاهی و آموزش در زمینه گردشگری صیادی به صیادان و بخش‌های اداری مرتبط با فعالیت صیادی این روستا، باعث توسعه‌ی گردشگری صیادی در این روستا با توجه به قابلیت‌های موجود در این زمینه شد.

کلمات کلیدی: گردشگری صیادی، توسعه‌ی گردشگری، روستای سلخ، جزیره قشم، تحلیل شبکه‌ای،

نرم افزار Visone

تقدیر و تشکر

بر خود فرض می‌دانم از زحمات کلیه کسانی که در انجام این تحقیق، اینجانب را یاری رسانند، قدردانی و سپاسگزاری نمایم. بویژه از استاد دکتر افتخار
دکتر خانزاده محمدی لنگرانی که بارها بنمودهای سازنده خودشان، زحمات راهمایی این پایان نامه را بر همه داشتند، همچنین از سرکار خانم مهندس دیبا
غنیچه پور و مهندس لیلا عبدلی که در امر مشاوره، طی مراحل مختلف این پایان نامه کمک شایانی به اینجانب نمودند تشکر و قدردانی می‌نمایم

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول : کلیات	۱
۱-۱- مقدمه	۲
۲-۱- طرح مسأله	۳
۳-۱- اهمیت و ضرورت انجام پژوهش	۴
۴-۱- هدف های اساسی پژوهش	۵
۵-۱- سوال پژوهش	۵
۶-۱- پیشینه پژوهش	۵
۷-۱- فرضیه پژوهش	۷
فصل دوم : مواد و روش	۸
۱-۲- ویژگی های منطقه مورد مطالعه	۹
۱-۱-۲- ویژگی های طبیعی روستای سلخ	۹
۲-۱-۲- ویژگی های اجتماعی روستای سلخ	۱۳
۱-۲-۱-۲- انواع ابزار و روش های صید در روستای سلخ	۱۵
۲-۲-۱-۲- رسم های سنتی روستای سلخ	۱۶
۲-۲- روش کار	۱۶
۱-۲-۲- روش تحلیل شبکه ای	۱۶
۱-۱-۲-۲- شبکه	۱۷
۲-۱-۲-۲- مرکزیت	۱۸
۳-۱-۲-۲- مرکزیت درجه	۱۸
۴-۱-۲-۲- مرکزیت بینابینی	۱۹
۵-۱-۲-۲- مرکزیت بردار ویژه	۱۹
۶-۱-۲-۲- جایگاه	۱۹
۷-۱-۲-۲- گروه بندی	۱۹

۲-۲-۲- مراحل انجام پژوهش.....	۲۰
فصل سوم : یافته‌ها	۲۲
۱-۳- مقدمه.....	۲۳
۲-۳- نتایج حاصل از پرسش‌نامه اولیه.....	۲۳
۳-۳- شبکه همکاری میان مردم روستای سلخ.....	۲۴
۱-۳-۳- مرکزیت درجه درونی در شبکه همکاری میان مردم روستای سلخ.....	۲۴
۲-۳-۳- مرکزیت بینابینی شبکه همکاری میان مردم روستای سلخ.....	۲۶
۳-۳-۳- مرکزیت بردار ویژه شبکه همکاری میان مردم روستای سلخ.....	۲۸
۴-۳-۳- شاخص جایگاه شبکه همکاری میان مردم روستای سلخ.....	۳۰
۵-۳-۳- هم ارزی ساختاری شبکه همکاری میان مردم روستای سلخ.....	۳۱
۴-۳- شبکه همکاری میان مردم روستا و بخش دولتی.....	۳۳
۱-۴-۳- شبکه همکاری مردم روستا با ادارات.....	۳۳
۱-۱-۴-۳- مرکزیت درجه درونی شبکه همکاری مردم روستا با ادارات.....	۳۳
۲-۱-۴-۳- مرکزیت بینابینی شبکه همکاری مردم روستا با ادارات.....	۳۵
۳-۱-۴-۳- مرکزیت بردار ویژه شبکه همکاری مردم روستا با ادارات.....	۳۷
۴-۱-۴-۳- شاخص جایگاه شبکه همکاری مردم روستا با ادارات.....	۳۹
۵-۱-۴-۳- هم ارزی ساختاری مربوط به شبکه همکاری مردم روستا با ادارات.....	۴۰
۲-۴-۳- شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در زمینه مشکلات کاری مردم روستا.....	۴۲
۱-۲-۴-۳- مرکزیت درجه درونی شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در زمینه مشکلات کاری مردم روستا.....	۴۲
۲-۲-۴-۳- مرکزیت بینابینی شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در زمینه مشکلات کاری مردم روستا.....	۴۴
۳-۲-۴-۳- مرکزیت بردار ویژه شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در زمینه مشکلات کاری مردم روستا.....	۴۶
۴-۲-۴-۳- شاخص جایگاه شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در زمینه مشکلات کاری مردم روستا.....	۴۷
۵-۲-۴-۳- هم ارز ساختاری شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در زمینه مشکلات کاری مردم روستا.....	۴۹
۳-۴-۳- شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در رفع مشکلات عمومی.....	۵۰

عنوان	صفحه
۳-۴-۱- مرکزیت درجه درونی شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در رفع مشکلات عمومی	۵۰
۳-۴-۲- مرکزیت بینابینی شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در رفع مشکلات عمومی	۵۳
۳-۴-۳- مرکزیت بردار ویژه شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در رفع مشکلات عمومی	۵۴
۳-۴-۴- شاخص جایگاه شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در رفع مشکلات عمومی	۵۵
۳-۴-۵- شاخص هم ارزی ساختاری شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در رفع مشکلات عمومی	۵۷
۳-۵-۵- شبکه همکاری میان بخش های دولتی	۵۸
۳-۵-۱- مرکزیت درجه درونی شبکه همکاری ادارات با ادارات	۵۸
۳-۵-۲- مرکزیت بینابینی شبکه همکاری ادارات با ادارات	۶۰
۳-۵-۳- مرکزیت بردار ویژه شبکه همکاری ادارات با ادارات	۶۲
۳-۵-۴- شاخص جایگاه همکاری ادارات با ادارات	۶۴
۳-۵-۵- هم ارزی ساختاری مربوط به همکاری ادارات با ادارات	۶۶
فصل چهارم : نتیجه گیری و پیشنهادها	
۴-۱- مقدمه	۷۰
۴-۲- جمع بندی	۷۰
۴-۲-۱- پاسخ به پرسش	۷۲
۴-۲-۲- تایید یا رد فرضیه پژوهش	۷۲
۴-۳- نتیجه گیری	۷۳
۴-۴- پیشنهادها	۷۳
۴-۵- پیشنهادهای مطالعاتی	۷۴
منابع	
	۷۵
پیوست	
	۷۸

فهرست جدول‌ها

صفحه	عنوان
۱۳	جدول ۱-۲- تعداد مالکان
۱۳	جدول ۲-۲- گروه سنی مالکان
۱۴	جدول ۳-۲- تعداد مالکان و خدمه
۱۴	جدول ۴-۲- گروه سنی صیادان
۲۵	جدول ۱-۳- مقادیر مرکزیت درجه درونی شبکه همکاری میان مردم روستای سلخ
۲۷	جدول شماره ۲-۳- جدول مقادیر مرکزیت بینابینی شبکه همکاری میان مردم روستای سلخ
۲۹	جدول شماره ۳-۳- جدول مقادیر مرکزیت بردار ویژه شبکه همکاری میان مردم روستای سلخ
۳۰	جدول شماره ۴-۳- مقادیر شاخص جایگاه شبکه همکاری میان مردم روستای سلخ
۳۲	جدول شماره ۵-۳- گروه بندی شبکه همکاری میان مردم روستای سلخ بر اساس شاخص نقش‌های هم‌ارز
۳۴	جدول شماره ۶-۳- میزان مرکزیت درجه درونی شبکه همکاری مردم روستا با ادارات
۳۶	جدول شماره ۷-۳- میزان مرکزیت بینابینی شبکه همکاری مردم روستا با ادارات
۳۷	جدول شماره ۸-۳- میزان مرکزیت بردار ویژه شبکه همکاری مردم روستا با ادارات
۳۹	جدول شماره ۹-۳- میزان شاخص جایگاه شبکه همکاری مردم روستا با ادارات
۴۱	جدول شماره ۱۰-۳- گروه بندی صیادان براساس شاخص هم ارزی ساختاری شبکه همکاری مردم روستا با ادارات
۴۳	جدول شماره ۱۱-۳- میزان مرکزیت درجه درونی شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در زمینه مشکلات کاری مردم روستا
۴۵	جدول شماره ۱۲-۳- میزان مرکزیت بینابینی شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در زمینه مشکلات کاری مردم روستا
۴۷	جدول شماره ۱۳-۳- مقدار مرکزیت بردار ویژه شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در زمینه مشکلات کاری مردم روستا
۴۸	جدول شماره ۱۴-۳- مقدار شاخص جایگاه شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در زمینه مشکلات کاری مردم روستا
۴۹	جدول شماره ۱۵-۳- گروه بندی شاخص هم ارزی ساختاری شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در زمینه مشکلات کاری مردم روستا

- جدول شماره ۳-۱۶- میزان مرکزیت درجه درونی شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در رفع مشکلات عمومی ۵۱
- جدول شماره ۳-۱۷- میزان مرکزیت بینابینی شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در رفع مشکلات عمومی ۵۳
- جدول شماره ۳-۱۸- مقادیر مرکزیت بردار ویژه شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در رفع مشکلات عمومی ۵۵
- جدول شماره ۳-۱۹- مقدار شاخص جایگاه شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در رفع مشکلات عمومی ۵۶
- جدول شماره ۳-۲۰- گروه بندی ادارات بر اساس شاخص هم ارزی ساختاری شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در رفع مشکلات عمومی ۵۷
- جدول شماره ۳-۲۱- مقادیر مرکزیت درجه درونی شبکه در ارتباط با ادارات انتخاب شده ۵۹
- جدول شماره ۳-۲۲- میزان مرکزیت بینابینی شبکه در زمینه همکاری ادارات با ادارات در زمینه ارائه خدمات در بندر صیادی سلخ ۶۱
- جدول شماره ۳-۲۳- مقادیر مرکزیت بردار ویژه در زمینه همکاری ادارات با ادارات در زمینه ارائه خدمات در بندر صیادی سلخ ۶۳
- جدول شماره ۳-۲۴- مقدار شاخص جایگاه در زمینه همکاری ادارات با ادارات در زمینه ارائه خدمات در بندر صیادی سلخ ۶۴
- جدول شماره ۳-۲۵- گروه بندی ادارات بر اساس شاخص هم ارزی ساختاری در زمینه همکاری ادارات با ادارات در زمینه ارائه خدمات در بندر صیادی سلخ ۶۷

فهرست شکل‌ها

صفحه	عنوان
۹.....	شکل ۱-۲- تصویر نقشه گردشگری جزیره قشم و موقعیت روستای سلخ در آن
۱۰.....	شکل ۲-۲- صیادی در جزیره قشم
۱۰.....	شکل ۳-۲- صیادی در جزیره قشم
۱۱.....	شکل ۴-۲- بام قشم
۱۲.....	شکل ۵-۲- کاسه سلخ
۱۲.....	شکل ۶-۲- غار نمکی
۱۶.....	شکل ۷-۲- مراسم نوروز صیادی در روستای سلخ
۲۴.....	شکل شماره ۱-۳- نمایش دایره‌ای مرکزیت درجه درونی شبکه همکاری میان مردم روستای سلخ
۲۷.....	شکل شماره ۲-۳- نمایش مرکزیت بینابینی شبکه همکاری میان مردم روستای سلخ
۲۸.....	شکل شماره ۳-۳: نمایش دایره ای مرکزیت بردار ویژه شبکه همکاری میان مردم روستای سلخ
۳۰.....	شکل شماره ۴-۳- نمایش سلسله مراتبی شاخص جایگاه شبکه همکاری میان مردم روستای سلخ
۳۲.....	شکل شماره ۵-۳- نمایش گروه بندی نقش‌های هم‌ارز شبکه همکاری میان مردم روستای سلخ
۳۴.....	شکل شماره ۶-۳- نمایش مرکزیت درجه درونی شبکه همکاری مردم روستا با ادارات
۳۵.....	شکل شماره ۷-۳- مرکزیت بینابینی شبکه همکاری مردم روستا با ادارات
۳۷.....	شکل شماره ۸-۳- مرکزیت بردار ویژه شبکه همکاری مردم روستا با ادارات
۳۹.....	شکل شماره ۹-۳- شاخص جایگاه شبکه همکاری مردم روستا با ادارات
۴۱.....	شکل شماره ۱۰-۳- نمایش گروه بندی نقش‌های هم ارز ساختاری شبکه همکاری مردم روستا با ادارات
۴۳.....	شکل شماره ۱۱-۳- مرکزیت درجه درونی شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در زمینه مشکلات کاری مردم روستا
۴۵.....	شکل شماره ۱۲-۳- مرکزیت بینابینی شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در زمینه مشکلات کاری مردم روستا
۴۶.....	شکل شماره ۱۳-۳- مرکزیت بردار ویژه شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در زمینه مشکلات کاری مردم روستا
۴۸.....	شکل شماره ۱۴-۳- نمایش شاخص جایگاه شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در زمینه مشکلات کاری مردم روستا

- شکل شماره ۳-۱۵- نمایش گروه بندی نقش های هم ارز ساختاری شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در زمینه مشکلات کاری مردم روستا..... ۴۹
- شکل شماره ۳-۱۶- مرکزیت درجه درونی شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در رفع مشکلات عمومی ۵۱
- شکل شماره ۳-۱۷- نمایش مرکزیت بینابینی شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در رفع مشکلات عمومی ۵۳
- شکل شماره ۳-۱۸- مرکزیت بردار ویژه شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در رفع مشکلات عمومی ۵۴
- شکل شماره ۳-۱۹- نمایش شاخص جایگاه شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در رفع مشکلات عمومی ۵۶
- شکل شماره ۳-۲۰- نمایش گروه بندی نقش های هم ارز ساختاری شبکه همکاری ادارات با مردم روستا در رفع مشکلات عمومی ۵۷
- شکل شماره ۳-۲۱- نمایش دایره ای مرکزیت درجه درونی شبکه در زمینه همکاری ادارات با ادارات در زمینه ارائه خدمات در بندر صیادی سلخ..... ۵۹
- شکل شماره ۳-۲۲- نمایش درجه بینابینی شبکه در زمینه همکاری ادارات با ادارات در زمینه ارائه خدمات در بندر صیادی سلخ ۶۱
- شکل شماره ۳-۲۳- مرکزیت بردار ویژه شبکه در زمینه همکاری ادارات با ادارات در زمینه ارائه خدمات در بندر صیادی سلخ..... ۶۲
- شکل شماره ۳-۲۴- نمایش شاخص جایگاه در زمینه همکاری ادارات با ادارات در زمینه ارائه خدمات صیادی در بندر صیادی سلخ ۶۴
- شکل شماره ۳-۲۵- نمایش گروه بندی نقش های هم ارز ساختاری در زمینه همکاری ادارات با ادارات در زمینه ارائه خدمات صیادی در روستای سلخ ۶۶

فصل اول:

کلیات

گردشگری صیادی علاوه بر اینکه یک فعالیت تفریحی برای ساکنان هر منطقه است، می‌تواند به عنوان نوعی گردشگری در نظر گرفته شود (دیتون و همکاران^۱، ۲۰۱۱). گردشگری صیادی بخشی از اکوتوریسم دریایی است که شامل سوار شدن گردشگران در شناورهای صیادی برای مقاصد تفریحی و گردشگری است و این گردشگران مجاز به شرکت در فعالیت‌های صیادی همراه با خدمه‌های شناور هستند. فعالیت گردشگری صیادی به وسیله صیادان حرفه‌ای اداره می‌شود که از شناورهای مجهز برای این فعالیت استفاده می‌کنند. همه این شناورها باید دارای ایمنی لازم برای این فعالیت باشند و دارای امکانات و تسهیلاتی مانند محل مناسب برای اقامت گردشگران در شناور باشد. مقصدهای گوناگون برای این فعالیت گردشگری در امتداد خط ساحل در نظر گرفته می‌شود که می‌تواند در اطراف جزیره و قسمت‌های عمیق دریا باشد. بر این اساس، گردشگری صیادی فرصتی را برای گردشگران ایجاد می‌کند که همراه با صیادان به دریا بروند و زندگی روی دریا را تجربه کنند و از مناظر تماشایی آن لذت ببرند. در گردشگری صیادی، گردشگران با انواع ابزار صید و روش‌های گوناگون آن آشنا می‌شوند و آگاهی‌هایی نسبت به محیط زیست دریایی و تنوع زیستی ناحیه پیدا می‌کنند. بسته به روش صید و وضعیت آب و هوایی، این فعالیت گردشگری می‌تواند در تمام طول سال، روز یا شب انجام گردد. با توجه به درخواست گردشگران می‌توان خدماتی مانند آموزش غواصی و آموزش تهیه غذای دریایی بر روی شناور یا در سواحل را به گردشگران ارائه نمود. گردشگری صیادی می‌تواند با ایجاد تنوع در فعالیت‌های جوامع صیادی باعث غلبه بر مشکلات اقتصادی و بازسازی این جوامع گردد. گردشگری صیادی می‌تواند برای گردشگران یک تجربه منحصر به فرد در زمینه زندگی جوامع صیادی ایجاد نماید و موفقیت اجرای چنین فعالیتی می‌تواند خطر فراموشی روش‌های صید سنتی را کاهش دهد (گزارش نهایی امکان مطالعه گردشگری صیادی در هنگ‌کنگ^۲، ۲۰۱۱).

با توجه به مطالعات صورت گرفته، در زمینه گردشگری صیادی در کشور ایران، پژوهشی صورت نگرفته است.

گردشگری صیادی به عنوان یک فعالیت اکوتوریسمی باید بتواند از طریق ایجاد اشتغال، درآمد، حمایت از فعالیت‌هایی چون فروش صنایع دستی و غیره در نواحی محلی، سود اقتصادی برای جوامع محلی به ارمغان بیاورد و اینکه گردشگری صیادی به گونه‌ای نباشد که منابع آبریزان را دچار مشکل نماید، بلکه مبتنی بر صید آبریزان و سپس رها کردن آنها در آب باشد. این موضوع بسیار مهم است که گردشگران به گونه‌ای آموزش ببینند که در جهت حفاظت و حمایت از جمعیت آبریزان عمل

1- Ditton et al.

2- Final Report for the Feasibility Study of Fishing Tourism in HongKong.

نمایند. باید سیاست‌های حمایتی برای تمیز نگه داشتن محیط آبی و حفاظت از جوامع محلی ایجاد گردد و احترام به طبیعت ارتقاء یابد و مسائل اخلاقی در این زمینه مورد تشویق و ترویج قرار گیرد. افزایش تعداد گردشگران در مقاصد گردشگری صیادی می‌تواند سودهای حاصل از این فعالیت را افزایش دهد. اگر گردشگری صیادی به دیدگاه اکوتوریسم نزدیک گردد یعنی گردشگران علاوه بر لذت بردن از طبیعت، آموزش‌های لازم را در جهت حفاظت از محیط زیست فرا بگیرند و حضور آنان باعث ارتقاء سطح زندگی مردم محلی گردد. عواملی که بر افزایش یا کاهش تعداد گردشگران در زمینه گردشگری صیادی موثر هستند شامل مقصد، فصل، آگاهی، هزینه، دسترسی راحت به مجوز صیادی و سطح تخصص در زمینه صیادی می‌باشد. تعدادی از این عوامل به مدیریت گردشگری صیادی بر می‌گردد. مدیران گردشگری نیاز خواهند داشت که آگاهی‌های خودشان را در زمینه جنبه‌های مختلف گردشگری و از جمله آن گردشگری صیادی افزایش دهند و همکاری خودشان را با جوامع محلی و سازمان‌های دولتی ترویج گردشگری توسعه دهند (دیتون و همکاران، ۲۰۰۲).

۱-۲- طرح مسأله:

به رغم وجود پتانسیل گردشگری صیادی در بخش‌هایی از کشور ایران، متأسفانه در کشور تا کنون در زمینه گسترش صنعت گردشگری صیادی، مطالعه و برنامه‌ریزی صورت نگرفته است و این صنعت در مناطق ساحلی ناشناخته است. روستای سلخ یکی از روستاهای جزیره قشم است که در کنار دارا بودن قابلیت‌های گردشگری همچون بام قشم و کاسه سلخ، غار نمکی، مراسم نوروز صیادی، مراسم لوین و مراسم زار، یک بندر است که شغل اکثر افراد این روستا نیز صیادی می‌باشد که می‌توان از این قابلیت برای ایجاد گردشگری صیادی در این روستا استفاده نمود. اما با توجه به این مسأله مهم که منابع آبزیان و توجیه اقتصادی صید آنها رو به افول است، بخش زیادی از صیادان این روستا رو به مشاغل دیگر آورده و تعداد آنها سال به سال در حال کاهش است. اگرچه نمی‌توان از این روند کاهشی به طور کامل جلوگیری نمود، اما می‌توان با توجه بیشتر به مسایل صیادان و معیشت آنها، سرعت این روند را کم نمود. گردشگری صیادی می‌تواند یکی از این راهکارها باشد که با ایجاد یک منبع درآمدی جدید برای صیادان، موجب ایجاد یک تجربه منحصر به فرد برای گردشگران، افزایش آگاهی آنان نسبت به روش‌های گوناگون صید، شناخت ابزار صیادی، آگاهی نسبت به محیط زیست دریایی و تنوع زیستی روستا شود. همچنین حضور گردشگران می‌تواند باعث ایجاد تنوع و گوناگونی در فعالیت جوامع صیادی به منظور غلبه کردن بر مشکلات اقتصادی گردد و خطر فراموشی روش‌های صید سنتی را کاهش دهد. اما متأسفانه تا کنون در زمینه گسترش صنعت گردشگری صیادی در مناطقی از کشور ایران که پتانسیل توسعه این صنعت را دارند، مطالعه و برنامه‌ریزی صورت نگرفته است و این صنعت در مناطق ساحلی ناشناخته است.

لذا پژوهش حاضر به بررسی و تحلیل شبکه‌های ارتباطی میان ذینفعان بخش صیادی روستای سلخ می‌پردازد و به دنبال پاسخ این سوال است که چرا با وجود قابلیت گردشگری صیادی در روستای سلخ، گردشگری صیادی در این روستا توسعه نیافته است؟

۱-۳- اهمیت و ضرورت انجام پژوهش

جزیره قشم با توجه به دارا بودن مناطق ممتاز طبیعت‌گردی مانند جنگل‌های حرا و زمین گردشگری منحصر به فرد و کرانه‌های زیبای ساحلی و تاریخ کهن و میراث فرهنگی کم نظیر و همچنین فرهنگ خاص مردم بومی، قابلیت‌های بسیار زیاد برای جذب گردشگر دارا می‌باشد که در مجموع می‌تواند روی اقتصاد منطقه تاثیر قابل توجهی داشته باشد (نوحه‌گر و همکاران، ۱۳۸۸). با وجود انواع مختلف گردشگری در جزیره قشم، به موضوع گردشگری صیادی در این جزیره توجهی نشده است.

پیدایش بخش گردشگری صیادی به صورت ویژه‌تر و هدفمندتر موجب افزایش پویایی، افزایش تعداد ماهی‌گیرانی که به صورت تفریحی ماهی‌گیری می‌کنند و پیدایش ارایه کنندگان خدمات (از قبیل راهنمایان، دارندگان قایق، دارندگان زمین و دارندگان محل سکونت) خواهد شد. این افراد با ارائه پیشنهادهایی درخصوص محل گردشگری صیادی، نوع آن و تعیین قیمت برای خدمات خود، می‌توانند سبب افزایش ماهی‌گیرانی شوند که به صورت تفریحی به این امر مبادرت می‌ورزند (هیگینگ باتوم^۳، ۲۰۰۴).

با توجه به این نکته که بهره‌برداری از توان‌ها و قابلیت‌های گردشگری هر روستا، می‌تواند زمینه مساعد برای توسعه‌ی آن روستا را فراهم نماید، بررسی این قابلیت‌های گردشگری ضرورت ویژه‌ای خواهد داشت. ضرورت انجام این تحقیق از آنجا ناشی می‌شود که روستای سلخ با داشتن قابلیت‌های بالقوه برای توسعه‌ی گردشگری خصوصاً گردشگری صیادی، تاکنون با عدم توسعه‌ی گردشگری صیادی مواجه بوده است و با توجه به کاهش منابع آبیاری در سال‌های اخیر، فعالیت صیادی در این روستا کم رنگ شده و صیادان به منابع درآمدی دیگری روی آورده‌اند.

باتوجه به اینکه روستای سلخ بزرگترین روستا از نظر تعداد صیادان و نیز صیادی در قشم است و دارای قابلیت توسعه‌ی گردشگری صیادی است، ضرورت دارد که دلایل عدم توسعه گردشگری صیادی در این روستا بررسی گردد تا بتوان با استفاده از این قابلیت، موجب بهبود درآمد اقتصادی ساکنین روستا و جلوگیری از مهاجرت آن‌ها به شهرها شد. همچنین می‌توان مانع از بین رفتن صیادی و آداب و رسوم مرتبط با آن در این روستا شد. قابل ذکر است که تا کنون در زمینه گردشگری صیادی، هیچ پژوهشی در کشور ایران صورت نگرفته است و این مسأله بر اهمیت پژوهش در این زمینه، می‌افزاید.

۱-۴- هدف های اساسی پژوهش

هدف اصلی از انجام این پژوهش به صورت زیر است:

۱- معرفی قابلیت های گردشگری صیادی در روستای سلخ

۲- ارائه راهکار برای جلوگیری از به فراموشی سپرده شدن صیادی در روستای سلخ

۳- شناسایی و تحلیل شبکه های ارتباطی میان صیادان در روستای سلخ به منظور راه اندازی و گسترش موفق گردشگری صیادی در این روستا

۱-۵- سؤال پژوهش

چرا با وجود قابلیت گردشگری صیادی در روستای سلخ، گردشگری صیادی در این روستا توسعه نیافته است؟

۱-۶- پیشینه پژوهش

با توجه به اینکه هدف از انجام پژوهش حاضر، بررسی شبکه های ارتباطی میان ذینفعان صیادی در راستای ایجاد و گسترش گردشگری صیادی می باشد و بدین منظور از روش تحلیل شبکه ای استفاده شده است، در این بخش از پژوهش، شماری از تحقیقات صورت گرفته در زمینه گردشگری و گردشگری صیادی و نیز تحقیقات انجام شده در علوم طبیعی که از روش تحلیل شبکه ای استفاده نموده اند، مورد بررسی قرار می گیرد. با توجه به مطالعات صورت گرفته، در زمینه گردشگری صیادی در کشور ایران، پژوهشی صورت نگرفته است.

محمدی کنگرانی و همکاران (۱۳۹۳)، شبکه اعتماد میان شاغلین بخش گردشگری در روستای طبل جزیره قشم را مورد بررسی قرار داده اند و بدین منظور از روش تحلیل شبکه ای استفاده نموده اند. آنان به این نتیجه رسیده اند که شاغلین بخش طبیعت گردی روستای طبل که با گردشگران در ارتباط بوده اند و احتمال دارد که تحت تأثیر فرهنگ های متفاوت، روابط خود با افراد جامعه خویش را بگسلند، همچنان روابط خود را با افراد جامعه خویش حفظ کرده اند، به طوری که در بالاترین سطح، افراد خانواده خود را به عنوان افراد مورد اعتماد خود دانسته اند و دوستان و معتمدان محلی در رده های پایین تر قرار گرفته اند. بنابراین اگرچه گردشگری تأثیری در روابط خویشاوندی نداشته است، شبکه روستا یکپارچه نبوده و افراد بر اساس روابط طایفه ای با هم در ارتباط بوده اند. در نهایت پیشنهاد شده که افراد دارای مقادیر بالای مرکزیت در شبکه می توانند در جهت افزایش اعتماد و همکاری بین شاغلین بخش طبیعت گردی، مورد آموزش قرار گیرند. محمدی کنگرانی و همکاران (۱۳۹۰)، شبکه روابط رسمی و غیر رسمی میان سازمانی در استان کهگیلویه و بویر احمد را مورد بررسی قرار داده اند و از روش تحلیل شبکه ای استفاده نموده اند. هدف از این پژوهش تحلیل شبکه

روابط رسمی و غیر رسمی میان سازمان‌های مرتبط با محیط زیست در استان کهگیلویه و بویر احمد که با عدم کارایی مدیریتی روبرو هستند، بوده است. آنها به این نتیجه رسیده‌اند که یکسان نبودن این سازمان‌ها در این دو شبکه بر تصمیم‌گیری‌های مدیریتی زیست محیطی این استان تأثیر گذار بوده است و کارایی رویکرد تحلیل شبکه‌ای در حل مسایل مدیریتی تأیید شده است. محمدی کنگرانی و همکاران (۱۳۸۹)، تحلیل شبکه‌ای را به عنوان روشی جدید برای حل مسایل سیاستی، مدیریتی و اجتماعی در راستای مدیریت جامع منابع آب معرفی نموده‌اند و مبانی، اصول تئوریک و معیارهای آن را مورد بررسی قرار داده‌اند و از روش تحلیل شبکه‌ای استفاده نموده‌اند. آنها به این نتیجه رسیده‌اند که تحلیل شبکه‌ای یک روش کاربردی و کارا برای تشخیص و تعیین نقاط قوت و ضعف سیاست‌ها و برنامه‌های مدیریت منابع آب بوده است و همچنین ارائه دهنده راهکارهای جامع و سیستمی برای حل مسائل سیاستی، اجتماعی و مدیریتی در این زمینه است. کایوپپلا و کارجالینین^۴ (۲۰۱۲)، مطالعه‌ای با هدف توسعه یک مدل پردازشی به منظور ارزیابی اثرات گردشگری صیادی بر اقتصاد منطقه‌ای در شمال فنلاند^۵ انجام داده‌اند. این تحقیق با استفاده از پرسشنامه و جمع‌آوری داده‌های آماری صورت گرفته است. نتایج نشان داده است که با ایجاد یک مدل ارزیابی اثرات اقتصادی گردشگری صیادی، بهتر می‌توان تغییرات مثبت و منفی تأثیرات گردشگری صیادی بر اقتصاد را مطالعه نمود. سیلاری و همکاران^۶ (۲۰۱۲)، فرصت‌ها و قابلیت‌های توسعه گردشگری صیادی در امتداد منطقه ساحلی تنگه سیسیل^۷ (دریای مدیترانه)^۸ را مورد بررسی قرار داده‌اند و بدین منظور از روش مدیریت مختصات تجزیه و تحلیل مختصات اصلی (PCO)^۹ بهره برده‌اند. آنها به این نتیجه رسیده‌اند که استفاده از گردشگری صیادی در منطقه باعث افزایش جذب گردشگر، ایجاد منابع جدید درآمدی برای صیادان، ایجاد زمینه‌های جدید برای ماهیگیری و استفاده از قابلیت‌های فرهنگی منطقه شده است. چانگ-لینگ چن^{۱۰} (۲۰۱۰)، گوناگونی صیادی در گردشگری کشور تایوان^{۱۱} را با هدف ایجاد فعالیت‌های جدید در اقتصاد سواحل با استفاده از گردشگری صیادی را مورد بررسی قرار داده است. بدین منظور، وی از روش تجزیه و تحلیل مبتنی بر سند و مصاحبه حضوری با افراد استفاده نموده است و به این نتیجه رسیده‌اند که در روستاهای دارای صنعت ماهیگیری، با ایجاد برنامه‌های آموزشی جهت تشویق کردن ماهیگیران و تعلیم ضمن خدمت برای مقامات محلی روستا در جهت ایجاد فعالیت‌های تفریحی صیادی که با مدیریت ساحلی دولت صورت می‌گیرد، می‌توان فرصت‌های شغلی جدید در این مناطق به وجود آورد و سبب بهبود شرایط اقتصادی مردم روستا شد. بودین و کرونا^{۱۲} (۲۰۰۸)، مدیریت منابع

4- Kauppila & Karjalainen

5- Finland

6- Cillari et al.

7- Strait of Sicily

8- Mediterranean Sea

9- Principal Coordinate Analysis

10- Chung-Ling Chen

11- Taiwan

12- Bodin & Crona

طبیعی در سطح جامعه را با هدف کشف نقش سرمایه اجتماعی و رهبری در جامعه ماهیگیری روستایی در کشور کنیا^{۱۳} را مورد بررسی قرار داده‌اند و از روش تحلیل شبکه‌ای استفاده نموده‌اند. آن‌ها به این نتیجه رسیده‌اند که با تحمیل موانع اجتماعی برای اولویت‌های مدیریتی منابع طبیعی و کاهش توانایی افراد کلیدی برای درک اطلاعات و دانش جدید در زمینه مدیریت منابع طبیعی، به صورت بالقوه توانایی جامعه برای پذیرش عواقب تغییرات اکولوژیکی کاهش یافته و نیز وجود ارتباطات متعدد در بین افراد کلیدی با مسئولین دولتی مختلف برای انجام اولویت‌های موجود در خصوص مدیریت منابع طبیعی، کافی نبوده‌است. کرونا و بودین (۲۰۰۶)، الگوهای ارتباطی بین کاربران منابع را به عنوان یک پیش نیاز و لازمه برای مدیریت در روستایی ساحلی در کشور کنیا مورد بررسی قرار داده‌اند که هدف آنها اجرای موفقیت‌آمیز مدیریت مبتنی بر جامعه و انتقال دانش و اطلاعات مربوط به منابع طبیعی در میان مردم روستا بوده‌است و از روش تحلیل شبکه‌ای استفاده نموده‌اند. آن‌ها به این نتیجه رسیده‌اند که حضور صیادان مهاجر آبهای عمیق انگیزه شروع فعالیت‌های جمعی برای مدیریت منابع در روستا را کاهش داده و موجب وضعیت ناپایدار منابع شده‌است و استفاده از روش‌های صید مشابه ممکن است مانع مبادله دانش اکولوژیکی در میان مردم روستا شود. ای و اندا جورج^{۱۴} (۲۰۰۴)، تأثیرات فرهنگ محلی در توسعه گردشگری روستایی را در روستایی در کانادا^{۱۵} مورد بررسی قرار داده‌است که هدف از آن، بررسی روند توسعه گردشگری بر مبنای فعالیت‌های صیادی بوده‌است. او از روش مطالعه کتابخانه‌ای، جمع‌آوری پرسشنامه و تجزیه و تحلیل آماری استفاده نموده‌است. نتایج نشان داده که در این منطقه با ایجاد موزه و نمایشگاه صیادی و برگزاری مراسم پیک‌نیک صیادان به عنوان مراسم محلی می‌توان باعث جذب گردشگر و بهبود شرایط اقتصادی مردم روستا شد. سو مین چئونگ^{۱۶} (۲۰۰۳)، جوامع صیادی و گردشگری را در کشور کره جنوبی^{۱۷} با هدف بهبود شرایط اقتصادی جوامع صیادی از طریق گردشگری روستایی مورد بررسی قرار داده و از روش مطالعه کتابخانه‌ای و جمع‌آوری پرسشنامه و تجزیه و تحلیل آماری استفاده نموده‌است. او به این نتیجه رسیده‌است که با ایجاد خصوصی‌سازی در فعالیت‌های گردشگری که توسط تعاونی‌های صیادی صورت می‌گیرد، می‌توان باعث توسعه گردشگری ساحلی شد.

۱-۷- فرضیه پژوهش

به نظر می‌رسد که وجود نقص در شبکه‌های ارتباطی میان ذینفعان صیادی اعم از مردمی و دولتی، یکی از عوامل مهم و مؤثر در عدم توسعه گردشگری صیادی در روستای سلخ است.

13- Kenya
14- E.Wanda George
15- Canada
16- So-Min Cheong
17- South Korea

فصل دوم:

مواد و روش

۲-۱- ویژگی‌های منطقه مورد مطالعه

۲-۱-۱- ویژگی‌های طبیعی روستای سلخ

روستای سلخ یکی از روستاهای جزیره قشم می‌باشد که دارای قابلیت بالقوه برای توسعه گردشگری، خصوصاً گردشگری صیادی می‌باشد. در این فصل به بررسی ویژگی‌های طبیعی و اجتماعی روستای سلخ می‌پردازیم و در ادامه روش انجام پژوهش را توضیح می‌دهیم. روستای سلخ یکی از روستاهای جزیره قشم است که در مختصات جغرافیایی ۲۶ درجه و ۴۴ دقیقه عرض شمالی و ۵۴ درجه و ۲۳ دقیقه طول شرقی قرار دارد (بختیاری، ۱۳۸۴). این روستا دارای قابلیت‌های گردشگری همچون گردشگری صیادی، بام قشم، کاسه سلخ و غار نمکی می‌باشد.

شکل ۲-۱: تصویر نقشه گردشگری جزیره قشم و موقعیت روستای سلخ در آن منبع: www.tebyan.net